

Ба15973

і. гурскі

**БАЛЬШАВІЦКАЯ
ВЯСНА**

ЦЭАТРАЛЬНАЯ
БІБЛІОТЕКА

9549
838

Ба 15-973

І. ГУРСКІ

БАЛЬШАВІЦКАЯ ВЯСНА

АГІТПЕСА ў адной дзедзі, 5 абразкох

Бел. выдзел
1994 г.

Дзв. 1953 г.

Ба 15-973

БЕЛАРУСКАЕ ДЗЯРЖАўНАЕ ВЫДАВЕЦТВА
М Е Н С К — 1930

А С О Б Ї

Варыга—кулак, 40 гадоў.
Мэр'яна—яго жонка, 38 гадоў.
Сымоніха—суседка, іх кума, 45 год.
Корбут—старшыня сельсавету, 29 год.
Сталевіч—брыгадзір, 30 год.
Яноўская—настаўніца, 25 год.
Войстры—вясковы каваль, 25 год.
Ганна—батрачка, 20 год.
Вясновы—сакратар парт'ячэйкі, 32 гады.
Гнойка—бядняк, 26 год.
Незнаёмы—польскі шпіён, 34 гады.
Сяляне, сялянкі, колгасьнікі.
Дзея на вёсцы.
Зіма.

042009

Заказ № 1072. 2.000 экз. (1¹/₈ арк.) Галоўлітбел № 2461.

Друкарня БДВ імя Сталіна.

АБРАЗОК ПЕРШЫ

Вясковая вуліца. Рог будыніны мясцовай кузьні. З другога боку калодзеж. Зіма. Вечар. На сцэне адна Ганна.

Ганна (*дастае з калодзежа ваду, сьпявае*).

Ой ня кукуй, зязюленька, рана,

Ой не кажы, што ночанька мала...

Мар'яна (*ідзе з вядром*). А бадай ім калом зямля!..

Ганна. Каго вы, цётачка Мар'яна, так няміла сэрна?!

Мар'яна. Каго?.. Злыдняў, галыцьбу праклятую, праваліліся-б яны скрозь зямлю...

Ганна. Хіба яны ваш хлеб ядуць...

Сымоніха (*бяжыць з вядром*). Мар'янка, кумка, галубка...

Ганна. Ну, зараз лапатны тэлефон усе навіны раскажа...

Сымоніха. А мая ты даражэнькая, а мая ты залаценькая, прыехалі, прыехалі...

Мар'яна. Хто?

Сымоніха. Ну, гэныя самыя антыхрысты...

Мар'яна. Зноў з колектывам... Каб яны галавою налажылі!.. (*Крычыць*). У, праклятушчыя!..

Ганна. А вы цётачка, ня вельмі...

Сымоніха. Ой, якая ты дзеванька прыткая...
Глядзі ты, каб гэтыя малойчыкі!..

Ганна. Ха-ха-ха! Гэтыя малойчыкі прыехалі па справе, ды па вялікай, будуць праводзіць бальшавіцкую вясну.

Мар'яна. Бальшавіцкую вясну?.. Што гэта яшчэ за напасць?..

Ганна. Не напасць, а будзе яшчэ раз пастаўлена пытаньне аб колектывізацыі... (Пауза). Беднота на чале з кавалём, Рыгорам Войстрым, пайшла ў колектыў, спадзяемся, што і сераднякі пойдучь, ну а кулакі, каб і хацелі, дык ня прымем...

Мар'яна. Ня прымеце?.. Дый ці пойдучь яшчэ?!. (Пауза). А ты, Ганачка, кажуць з Рыгорам... Ня добра дзеткі, ня добра... Як-жа гэта так бяз шлюбу...

Ганна. Ха-ха-ха! Ня ваша справа, што хачу, тое і раблю...

Сымоніха. Вось яна моладзь, ім усё хаханькі...
Ой ты, горанька нашае, да чаго мы дажылі...

Мар'яна (махнула рукой). І некажы!.. (Падыходзіць яшчэ некалькі жанчын).

Сымоніха. А мае вы кабеткі, а мае вы родненькія, што я толькі чула...

Сялянка. Ну, ну, кажы!..

Сымоніха. Давядзецца, знацца, і нам на старасьці год пагараваць... Колектыўнымі, кажуць, будзем...

Сялянка. Ха-ха-ха! Якое-ж гэта горал.. Адным словам, хоць на старасьці лафа будзе!..

Мар'яна. А бадай цябе, от старая падла... (Пайшла).

Сымоніха. Дый большавіцкая вясна нейкая прыйшла...

2 сялянка. Няўжо?

Сымоніха. Праўда, праўда, мае вы кабеткі... (Пауза). Дык, знацца, у гэтую самую, у большавіцкую вясну ўсіх абагуляць: і каровак, і цялятак, і авечак, і ягнятак...

Галасы. А ну іх! Згарыць ён, гэты колектыў! Не даждуць, каб я пашла спаць пададну коўдру!.. (Ідзе Варыга).

Варыга. Добры вечар, кабеткі!

Галасы. Добры вечар! Добры вечар!

Варыга. А мае-ж вы журавіначкі, чаго-ж гэта вы так раскудахталіся?.. Вясну пачулі?.. (Хватае кабет, тых з ніскам вырываюцца).

Сялянка (вырвалася). Адчапіся ты, перад сьмерцю і то лезе... (Пауза). Унь Сымоніха лэхтае, нібы зноў прыехалі гэныя недаваркі...

Варыга (аглядаецца). Але. (Ціха). Ды, знацца, усіх тых, хто ў бога верыць, дык (паказвае) туды, у Салаўкі, ці што...

Сялянка. Няўжо? (Хрысьціцца).

2 сялянка. Што ты кажаш?

Сымоніха. Так, так, мае вы кабеткі... Так, так, мае вы залаценькія...

Варыга. А ў колектыве, мае вы кабеткі, усіх

вас абагуляць, усе вы будзеце спаць упавалку...
(Ціха). Пашыюць, знацца, коўдру на цэлых сорок
мэтраў, дый...

Сымоніха. Але, але...

Варыга. Дый, знацца, па чарзе... (Хватае ся-
лянку).

Сялянка (вырываецца). Не даждуць!..

Галасы. Дудкі! Чорта два! Лепей павесіцца,
чымся ў прыгон!

Варыга. Згоняць гэта, значыцца, вас, як аве-
чачак, дый пусьцяць маркачыка, камісарчыка...
Дый, каб людзкага каго, а то якога-небудзь смар-
катага комсамольца...

Сялянка. Вой, вой, божухна мой, што-ж гэта
робіцца...

Сымоніха. Няйначай, мая ты кветачка, канец
сьвету настаў...

Сялянка. Ну, а як-жа з царквою?

Варыга (махнуў рукою). Забудзь думаць...
(Пацірае рукі, хітра). А старых, знацца, на ўгна-
еньне, бо дзе-ж ты возьмеш гною, калі каровак
зьявілі... (Пауза). Ды вось такіх, як ты (паказвае
на сялянку), замест вапны ці што... (Пауза).
У Маскве кажучь, даўно перапальваюць...

Сялянка. Няўжо?

2 сялянка. Што ты кажаш?

Варыга. Так, так, мае вы кабеткі... (Аглядаецца).
Нібы... Цсс...

Ідуць Сталевіч, Яноўская і Корбут.

Сталевіч. Добры вечар, таварышы!

Галасы. Добры вечар! Добры вечар!

Корбут. Сёньня, кабеткі, усе на сход!

Яноўская. Так, прыходзьце, будзе вельмі цікава. (Пауза). Бригадзір, таварыш Сталевіч, раскажа нам шмат аб чым...

Ідуць Войстры і Гнойка.

Войстры (ідучы). Які-ж ты пасья гэтага бядняк, калі ня ідзеш першым у колгас... (Пауза). Партыя і ўлада абпіраецца на нас, а мы цягнемся ў хвасьце...

Гнойка. Падпора з мяне дрэнная...

Сталевіч. Чаму?

Гнойка (напалохана). Ну, ну, жонка ня хоча дзеці плачуць... (Сьмялей). А, нарэшце, не хачу галадаць, не хачу басым хадзіць.

Войстры (аглядзеў з ног да галавы). Ну, а зараз хіба ты абуты, адзеты?.. Эх, Васіль, Васіль, нядобра ты робішь...

Гнойка (з гонарам). Ня вучы вучонага. (Пашоў).

Войстры. Ну, будзеш шкадаваць!..

Гнойка. Ня пужай! Пляваць я на вас хачу.

Яноўская. Ня плюйце ў калодзеж, давядзецца вады напіцца.

Гнойка. Мялі, мялі, за гэта грошы атрымоўваеш...

Яноўская. Я працую не за грошы. (Пауза). А вам, грамадзянін Гнойка...

Гнойка. Кінь пужаць... (Пауза). Нечага сказаць, дажыліся...

Яноўская (*перарывае*). Дажыліся да таго, што вацы дзеці маюць мажлівасць хадзіць у школу, бо іначай, за такім бацькам...

Гнойка. Кінь ты тараторыцы!.. (*Злосна паглядзеў*). А то глядзі!..

Корбут. Но, но! (*Пауза*). Ты таксама глядзі, каб ня было горача!..

Гнойка. А ты ня пужай, што ты пужаеш мяне? (*Убок*). Шкура!..

Сталевіч. Грамадзянін Гнойка, хоць вы і бядняк, але-ж калі вы будзеце тут разводзіць розную лухту, то глядзеце, не палічымся... З такімі беднякамі нам не па дарозе!.. (*Пайшоў, а за ім Яноўская, Корбут і Войстры*).

Варыга (*удагонку*). Эх вы!.. Ня ўласць, а крывапійцы, жывадэры!..

Сымоніха. Дый не кажэце, кумок...

Сялянка. Дзядзька Аўдзей, няўжо-ж-такі гэтыя жываглоты зробіць колгас?..

Варыга. А як ты думаеш?

Сялянка. Хто-ж яго ведае?

2 сялянка. А можа і лепей было-бы ў колгасе?

Варыга. Што? Лепей? Ды гэта паншчына!.. Гэтыя зладзюгі да дабра не давядуць!.. (*Пауза*). Яшчэ не ўабралі, а ўжо пужаюць, што-ж тады будзе далей?.. (*Пауза*). Не паліцаца з такімі беднякамі... А Гнойка сапраўдны бядняк, ды толькі яго хочуць увабраць...

Гнойка (*з запалам*). Не ўбяруць. (*Пайшоў*).

Сялянка. Але-ж мусіць такі трэба ісьці на сход. (Ідзе Ганна, пачуўшы гутарку, заставаляся, прыслухоўваецца).

Варыга (падумаўшы). Ідзеце. Трэба быць, а калі што якое. (кусае вус), дык наладзьце такі канцэрт, каб аж моташна стала!.. (Пауза). Ды няўжо вы дапусьціце, каб вас кляймлілі!.

Галасы. Ніколі! Не даждуць!

Варыга. Ды няўжо вы аддасьцё сваіх дзяцей чорту лысаму?..

Галасы. Трасцу! Толькі тады возьмуць, калі праройдуць праз нас!

Варыга (хітра). А як пойдзеце на сход... (Шэпча Сымонісе на вуха).

Сымоніха. Добра, добра.

Варыга. А калі што, дык зрываўце, не давайце гаварыць...

Сымоніха. Усё-ж трэба асьцярожней, бо могуць арыштаваць... (Пауза). Унь учора ў Зарэччы ўзялі аднаго...

Варыга. Глупства, які з бабы спрос!

Сымоніха. Ну але, прыкінемся, нібы нічога не разумеем... Ха-ха-ха! Недарма-ж кажуць, што ў бабы волас доўгі, ды розум кароткі!..

Варыга. Так, так, а калі што якое, дык на падмогу прыдзем...

Сялянка. Ты-ж індзівідум...

Варыга. Та-ак. (Пауза). А пры добрых людзях, першым чалавекам быў... Дый вам усім добра было, ніхто не паскардзіцца.

Сялянка. Але-ж усё-такі вы, дзядзька Аўдзей, адзін раз нам хлеба не пазычылі... Дзякуй богу міламу, коопэрацыя дала...

Варыга. Ну, часамі можа і было, але-ж цяпер у такі момант...

Сымоніха. Але, у такі момант, хто старое ўспомніць, таму вочы вон...

Варыга. Цяпер трэба па-брацку, па-божаму... (Пауза). А калі каму не ўгадзіў (хрысьціцца), дык перад богам адкажу...

Сымоніха. Кумок праўду кажа, што трэба по-божаму, трэба памаліцца і разам выступіць супроць гэтай навалы, колектывізацыі...

Варыга. Памолімся. (Хрысьціцца). Госпадзі памілуй, госпадзі памілуй, госпадзі памілуй... (Пауза). Пазбаў мяне, божа, ад індывідуальнага падатку, а вас ўсіх ад гэтай напасьці колектывізацыі...

Галасы. Госпаду памолімся!

Сялянка. Маліся не маліся, усё адно нічога ня выйдзе! Ха-ха-ха! А за пазбаўленьне цябе ад індывідуальнага маліцца ня будзем! (Пауза). Помніш той год, як я богам прасіла пазычыць хоць пудзік, рукі-ногі цалавала, а ты што мне адказаў?.. (Пауза). Таму, як быў індыком, так і заставайся!

Варыга. У, зараза!

Галасы. Гані яе! Сволач! Бальшавічка!

Сялянка. Самі вы сволачы! (Пабегла, а за ёю частка сялянак).

Варыга (ківае галавою). Дык глядзі, ня ўпусьці сёньнешняга сходу...

Сымоніха (паглядзела навакол, песьціцца).
Я баюся адна... Мне сумна...

Варыга (абнімае, цалуе). Нічога, галубка.
Сёньня, пасья сходу... (Ідуць, а за імі Ганна, на-
сустрач ім бяжыць Мар'яна, Ганна зноў схавалася).

Мар'яна (крычыць). Ах ты шлюндра!.. Ах ты патаскуха!.. (Хватае за валасы). Вось табе, вось табе!.. Зноў адбіваць, каб ты не даждлала!..

Варыга (зверам крычыць). Бабы! (Схваціў за руку Мар'яну, што тая аж прысела). Табе не хватае, ці якое ліха!..

Мар'яна. Аўдзейка, галубчык, пусьці...

Варыга. Зараз-жа мірыцца...

Мар'яна. Добра, добра!..

Сымоніха. А я не хачу... Якая я шлюндра?..
Якая я...

Варыга (перарывае). Каму я кажу?

Сымоніха (напалохана). Я згодна...

Варыга. Цалуйцеся!.. (Мар'яна нясьмела па-
дыходзіць да Сымоніхі, цалуюцца).

Сымоніха (плюе). Гадасьцы!.. (Абедзьве выхо-
дзяць. За сцэнаю чуваць крык, потым сьціхае).

Варыга. Гм... Сволачы!.. (Падыходзіць да
кузьні). Каваль, Рыгор Войстры запраўляе ўсім...
(Крычыць). Памру, а ня здамся!.. (Ходзіць, потым
застанавіўся, сьвішча, ідзе Гнойка).

Гнойка (трохі п'янаваты). Так, дзядзька Аў-
дзей, памром, а не здамося. (Ікае).

Варыга (вымае з кішэні бутэльку гарэлкі). А пакуль суд ды справа, дык будзем гуляць!.. Будзем гуляць, каб аж зямля дрыжэла!.. Няхай ведаюць саветы, як мы можам жыць!..

Гнойка (хватае бутэльку). Дзядзька Аўдзей!..

Варыга. О, не! (Нешта ціха гаворыць).

Гнойка. У чым справа!.. Добра!.. (Хітра). Выпіць, дык выпіць!.. (Пайшлі).

Варыга (ідучы). Вып'ем, Гнойка, за матушку Расею... (Выходзячы сьпяваюць старую салдацкую песьню „Дунька“).

Ганна (выходзячы). Вось дык штука... Куды-ж гэта яны пайшлі?.. (Прыглядаецца. За сцэнаю чуваць музыка на гармоніку). Відаць з Мухіна хлопцы паехалі на сход... Але, так, так... (Пабегла).

ЗАСЛОНА.

АБРАЗОК ДРУГІ

Кватэра Яноўскай. На сцяне невялічкі партрэт Леніна. Стол, крэслы, ложка. Паліца з кніжкамі. На сцэне: Сталевіч, Яноўская і Корбут.

Сталевіч (*ходзіць, спыніўся, глядзіць на партрэт Леніна*). Так, Адзіна правільны шлях да падняцця сялянскае гаспадаркі—гэта колектывізацыя...

Корбут. Яно так, але-ж тэмпы, тэмпы, ці выканаем толькі гэту задачу... (*Падыходзіць да вакна, задумаўся*).

Яноўская. Цікава, як глядзеў Ленін на справу колектывізацыі? (*Пауза*). Сяляне вельмі часта задаюць гэтае пытаньне, але-ж з тае прычыны, што ў гэтым мядзведжым кутку часта ня знойдзеш той кніжкі, якая табе патрэбна, ня можаш стала адказаць.

Сталевіч. А Ленін у адным з сваіх твораў так піша: „Удвайне і ў трынае паднялася-б вытворчасць працы, удвайне і ўтравінае была-б захавана чалавечая праца, калі-б ад дробнае сялянскае гаспадаркі адбыўся пераход да гаспадаркі абагуленай“. (*Пауза*). Вось, узброіўшыся гэтым

вучэньнем, партыя ўва ўсю шырыню паставіла гэ-
та пытаньне. (*Ходзіць, напявае на мотыў „Ін-
тэрнацыянал“*).

Корбут. Тады організуем!

Яноўская. Мне здаецца, што беднякі, а так-
сама і сераднякі нашае мясцовасці пойдучь у ко-
леўкты, хіба толькі Гнейка...

Корбут. А гэтага гарлапана мы арыштуем.
(*За сцэнай чуваць гоман, нібы пчолы гудуць*).

Сталевіч. Арыштоўваць можа і ня трэба.
(*Пауза*). Але там відаць будзе.

Корбут. Не, трэба арыштаваць... Увн у Заба-
лацьці, як арыштавалі двух перад сходам, ды і
аднаго Салаўкамі пастрашылі, дык усе запіса-
ліся...

Сталевіч. Эт, з тых, хто з-за страху пайшоў,
толку мала будзе... Дый Салаўкамі пужаць такса-
ма нельга...

Уваходзіць Вяснoвы.

Вясновы. Добры вечар, таварышы! (*Ві-
таецца*).

Усе. Добры вечар! Добры вечар!

Вясновы (*весела*). Узварухнулі цаліну... (*Пау-
за*). Чуеце, гудуць як пчолы... рэвалюцыя, ка-
жуць...

Корбут. А сапраўды, вёска ўзварухнулася...

Вясновы. Яшчэ і як! (*Пауза*). І вось ад таго,
як сённяя агульнымі сіламі дакажам сялянству вы-
гаднасьць колектыўнае гаспадаркі, як мы растлу-

мачым яму, як мы разаб'ём кулацкія плёткі, адгэтага будзе залежаць усё...

Сталевіч. Так, таварыш Вяснвы. *(Пауза)*. А сілы ў нас ёсьць, каб растлумачыць...

Корбут. А па-мойму, калі паднаціснуць, ды і яшчэ раскулачыць са двух кулакоў, дык справа лепей пойдзе... Прайшоў час слоў, трэба справу рабіць...

Яноўская. Так-такі, давядзецца, як гэта кажуць, ціскануць, ды каморніка пусьціць, а калі раскулачыць яшчэ са двух кулакоў, дык справа пойдзе добра...

Вяснвы *(да Сталевіча)*. Як ты глядзіш на гэта?

Сталевіч. Гэтак рабіць нельга. *(Ходзіць)*. А кулак працуе тут лепей, чымся мы...

Корбут. Эт, кулак цяпер залез у нару, што і ня выцягнеш адтуль...

Яноўская. Кулак цяпер не зачэпіць нікога, толькі яго не чапайце.

Вяснвы. Гэта няпраўда. *(Пауза)*. Кулак вядзе работу, 'шчэ і якую! Дрэнна вось толькі тое, што часамі бедната, галыцьба горкая выступае супроць нас. І гэта ўсё таму, што мы правялі слабую работу сярод іх...

Уваходзіць Войстры.

Войстры. Добры вечар! *(Вітаеца)*.

Сталевіч. Здароў, Рыгор!

Востры. Ну дык як, да чаго вы прыйшлі?

Вясновы. Давядзецца працаваць і працаваць.
Войстры. Вунь у другіх мясцох даўно парас-
кулачвалі гэтых жываглатаў, дык справа пайшла
куды лепей.

Уваходзіць Сымоніха.

Сымоніха. Дзень добры!

Войстры. Вечар ужо.

Сымоніха (зласьліва сьмяецца). Хі-хі-хі!

Вясновы. Ну, што скажаш, лапатны тэлефон?

Сымоніха. Ды тое, што ў людзей ідзе спра-
ва куды лепей, чымся ў нас. (Паўза). Бо ў нас
пужаюць, кажуць, калі не ў колектыў, дык хоць
на месяц, або падстаўляй калёсы...

Вясновы. Хто-ж гэта кажа?

Сымоніха. Вашы, толькі ты нічога ня чуеш,
а народ дык пра гэта гаворыць...

Сталевіч. Ці не ад усяго народу ты пры-
слана?

Сымоніха. Не, я сама... Трэба хутка пачы-
наць...

Вясновы. Ідзі лепей, цётка, не перашкаджай
нам...

Сымоніха. Добра, добра... (Выйшла).

Войстры. Сволач! Прыйшла шпіёнчыц!..

Корбут. Па-мойму, трэба ўвесці два сьпісы:
адзін для жадаючых уступіць у колгас, а другі для
тых, каму трэба атрымаць зямлю ў другім месцы...

Сталевіч. Гэтага рабіць нельга.

Корбут. Гэта ўжо спрактыкавалі. (Падумаў-

шы). Дый ці варта разводзіць гэту анцымонію, я згодзен на тое, каб зрабіць так, як у Запойскім сельсавеце... Напішам прадпісаньне ў трохдзённы тэрмін, вось і ўсё... Марудзіць нельга!...

Сталевіч. Гэтак далёка ня пойдзеш...

Убягае Ганна.

Ганна. Таварышы! Таварышы! Там, там нехта каля вакна... (Адны падбеглі да дзвярэй, другія кінуліся да вакна).

Войстры. А чаго бегчы, каб хто запытаў?

Ганна. Як чаго?

Войстры. А таго, што напэўна Сымоніха, а яе-ж хлебам не кармі, толькі казалы дый плёткі розныя дай распускаць.

Ганна (падыходзіць бліжэй). Вось гэтыя казалы горш за ўсё...

Уваходзяць: Сталевіч, Яноўская і Корбут.

Корбут. Ну і дала-ж яна лататы.

Войстры. Кажаш: пужаная варона і куста баіцца.

Ганна. Дый там, каля твае кузьні недзе ходзяць...

Войстры. Цяпер кузьня не мая, а колектыўная.

Ганна. Хай будзе колектыўная, але-ж ходзяць.

Войстры. Эт, не рабі ты панікі! (Чуваць галасы).

Галасы. Трэба пачынаць! Ці доўга яшчэ будзем чакаць?

Вясновы. Ну, хлопцы, пойдзем.

Сталевіч. Так, пойдзем, трэба рабіць рэволюцыю ў сельскай гаспадарцы. А ў рэволюцыю гэтую не адзін страсянецца..

Яноўская. Дык трэба-ж было пад'есці толькі...

Сталевіч. Няма часу. (*Сьмяецца*). А кішкі сапраўды граюць марш... (*Бяруць па кавалку хлеба, збіраюцца выходзіць*).

Корбут. А Рыгор дык усё з Ганначкаю варкуе. Прыходзілі-б да мяне, дык запісаў-бы. (*Сьмех*).

Галасы. Даўно пара! Даўно пара!

Войстры. Трэба будзе трохі пазьней, вясною, бо яшчэ сарвем засеўную кампанію!

Сталевіч. Нічога, і вясною бываюць дзеці, толькі дробненькія!.. (*Сьмех*).

Ганна. Калі-ж на тое пайшло, дык давай запішамся. (*Да Корбута*). Раскладвай свае кніжкі...

Корбут. О, не! Па-першае, ня зрывавай сходу, а па-другое, яшчэ ці возьме Рыгор?

Яноўская. (*Паглядзела на Ганну*). Давядзецца браць. (*Сьмех, выходзяць*).

ЗАСЛОНА.

АБРАЗОК ТРЭЦІ

Вясковая школа. Карта. Глэбус. Портрэты правадыроў рэволюцыі. Розныя лезунгі, размалёваныя вучнямі. Поўна людзей. За сталом сядзяць Корбут, Сталевіч, і Яноўская. Да падняцця заслоны чуваць гоман.

Корбут. Няўжо ніхто ня хоча гаварыць? (Паўза). Тады самому прыдзеца. (Выцірае лоб). Я згодзен з таварышом Сталевічам, што толькі тады мы палепшым сваё жыццё, толькі тады мы дамо заводам патрэбную сыравіну, калі організуемся ў колгас... (Кашляе). Нам трэба раз назаўсёды парваць з старым жыццём, а то жывём нібы ваўкі ў лесе. (Гоман). Нам трэба раз назаўсёды разьлічыцца з ворагам, якога мы сёння адсюль выправадзілі, і ліквідаваць яго, як клясу... (Гоман павялічваецца). Таварышы, колгас організаваць трэба. (Паўза). Калі мы організуемся, дык паднімем ураджайнасць, павялічым засеўную плошчу, пра якую тут казаў дакладчык. (Паўза). Таварышы! Вы мяне абралі старшынёю сельсавету, вы давяралі мне ўвесь час, думаю, што і цяпер так будзе.

Галасы. А ты ня думай! Глядзі ты, куды гне!

Корбут (*бярэ аловак*). Я першы запісваюся!
(*Гоман, крыкі, сьвіст, пачынае брахаць сабака, частка сялянак збіраецца выходзіць*).

Галасы. Ня пойдзем у ярмо! Ня хочам, каб нас клямілі! Не аддамо сваіх дзяцей!

Сымоніха. Кабеткі, гэта-ж вунь там, за Мухіным, дык парэзаліся ўсе колгасьнікі... Падумайце толькі, адну кароўку ды ў чатырох даілі, бо кожная хоча даць свайму дзіцяці малачка.

Сялянка. А ў Замасточчы, дык усё абагулілі, нават і людзей... (*Пауза*). Сьпяць, мае вы людцы мілыя, як тыя сьвіньні, усё ў павалку... А коўдра, дык аж на, на...

Голас (*ціха*). Сорак, сорак...

Сялянка (*не пачуўшы*). А коўдра, аж на сто мэтраў...

Голас (*мацней*). Сорак!

Сялянка. Аж на сорак мэтраў... (*Сьмех*).

Сымоніха. Гэта-ж каб туды нашага Цімоха, от-бы здаволіўся!.. (*Узрыў сьмеху*).

Голас. А сама хіба лепшая, кожны вечар да кума бегаеш. (*Сьмех*).

Сымоніха. А каб табе язык адсох!.. Каб на табе чэрці на тым сьведзе смалу вазілі!

Сялянка. А з Выдрынскага колгасу, дык дзяцей пакралі.

Ганна. Усё гэта глупства! Усё гэта плёткі!

Галасы. Маўчы ты, шлюндра! Патаскуха! (*Збіраюцца выходзіць*).

Яноўская. Таварышы! Таварышы! Дык чаго-ж

вы выходзіце, ніхто сілком у колгас ня цягне... Мы толькі раім вам, а там...

Сымоніха. Сьціхні! Наела сабе морду на нашых харчо!.. (Гоман, крыкі).

Голас. Яна на процантах у іх.

Сялянка (зласьліва). Але, на чым возе едзе, таму і песеньку пяе...

Гнойка (хрыпла). А што, знацца, з тымі будзе, у каго коняй няма?

Корбут. Вось гэта справа. Чым разыходзіцца, дык вась распытайце ў брыгадзіра.

Сымоніха. Брыгадзір, брыгадзір... Унь учора адзін у Гнойніках праводзіў, дык казаў: „Віхрам зьнясем вашу вёску, калі ня ўступіце ў колгас“.

(Абурэньне).

Сялянка. Дый у Адамаўцы ня лепей... Калі, кажа, ня ўступіце ў колгас, дык або рыйце сабе яму, альбо лезьце на месяц...

Яноўская. Ды зусім ня так было, ты, цётка, перакручваеш факты...

Селянін. Ну, а калі, скажам, коняй абагульваць, а мне трэба будзе паехаць да кума?

Сымоніха. Ну але, а без каня, што бяз портак...

Селянін. Каму што, а Сымонісе порткі! (Сьмех).

Ганна. Та-ак. Відаць, Варыга правёў добрую работу. (Крык).

Гнойка (выходзячы, хрыпла). З майго пункту погляду, усе жанчыны бокам выйшлі...

Войстры. Дый ты разам з імі!..

Гнойка. Што?

Войстры. Нічога!

Гнойка (*ідзе да дзвярэй*). Глядзі ў мяне! (*Плакзае кулак*).

Войстры. Правалівай, правалівай...

Гнойка (*замахнуўся кулаком*). Ах ты!

Селянін (*сханіў за руку*). Васіль, ня дурыся!..

Гнойка (*вырваўся*). Сволач! (*Плюнуў і пайшоў*).

Сымоніха. Ды ну вас, агітацеляў... (*Да ўсіх*).

Пойдзем!

Галасы. Пойдзем! Пойдзем!

Сталевіч (*увесь час сядзеў, усміхаючыся, рэптам ускочыў*). Таварышы! Вы такі ідзяце за гэтаю лахтаю! Ідзяце за п'яніцамі, якім абы грошы, дык што хочаце зробіць...

Сымоніха. Мялі, мялі, а мы ня хочам...

Сталевіч. А вы, Сымоніха, ляпей-бы памаўчалі... (*Да ўсіх*). Хіба мы ня ведаем, што і сабачка і ўсе гэтыя выгукі былі падрыхтаваны кулаком... (*Усе застанавіліся*).

Ганна. Правільна! Правільна! Сваімі вушамі чула як Варыга настаўляў іх...

Мар'яна (*выбгае наперад*). Няпраўда! Няпраўда!

Сталевіч. Як, вы, грамадзянка, такі ня вышлі?.. Дык вось яно ў чым справа...

Войстры. Вон адсюль, падлюга, разам з сваімі сабачкамі!.. (*Мар'яна выходзіць*).

Сталевіч. Вы думаеце, мы сілком заганяем у колгас?—Не. Далёка ня так абстаіць справа. (*Войстры ідзе ў гурт жанчын*).

Войстры (*цягне за каўнер Варыгу*). А-а, і ты тут? Вось дзе сабака... Ха-ха-ха! (*Усе здзіўлена глядзяць*).

Варыга. Ды я што... Я ніколі ня быў супроць колектывізацыі... (*Гоман*). Калі ня верыце, дык хоць зараз запішуся.

Войстры (*паказвае рукою дзьверы*).

Варыга. Так. (*Выходзіць. Сьмех*).

Сталевіч. Вось бачыце, на якія хітрыкі ідзе кулак... (*Цішыня*). Вось чымся крычаць бяз толку, дык лепей запытайце...

Селянін. Ды яно колгас добра, вось толькі! каб не галадаць...

2 селянін. Кажуць-жа, што і з адзежаю будзе дрэнна...

Сталевіч. Усё гэта плёткі кулацкія!.. Калі замест розных размоў возьмемся дружна працаваць, дык усяго хопіць...

Вясновы (*да Корбута*). Дайце мне некалькі слоў. Корбут. Калі ласка.

Вясновы. Таварышы! Дык няўжо-ж вы пойдзеце ў абдымку з кулаком... (*Пауза*). Тут-жа амаль выключна бедната, наша апора, тыя, з якімі мы рабілі рэвалюцыю!.. (*Закашляўся*). Нельга заставацца на паўдарозе... Давайце гэту вясну зробім бальшавіцкую вясною!..

Войстры (*з запалам*). Таварышы! Давайце возьмемся дружна, дый, як казаў таварыш Сталевіч, выкарчваем з вёскі капіталізм... (*Пауза*). Дый

слова вёска разам з сахою здамо ў архіў. (*Пады ходзіць, запісваецца*).

Селянін. Маладзец Рыгор, як гол, так і войсьцер. (*Чухае патыліцу*). Эх, прападзі ты пропадам, старое жыцьцё! Мужчынкі! Давайце будаваць новае. Бачыце, яны-ж ад шчырага сэрца... (*Да Корбута*). Пішы і мяне.

Галасы. Тады і мяне! Мяне! Мяне!

Корбут. Малайцы! (*Паднімае ўверх галаву*). Ну, а ты, Піліп, чаго стаіш?..

Голас. Ды я ня супроць, вось толькі жонка... Жыць не дае, з хаты гоніць...

Корбут. Ха-ха-ха! Які-ж ты член сельсавету! (*Пауза*). Як-жа гэта так, прадстаўніка ўлады ды з хаты гоняць? Эх, Піліп, Піліп, галава твая садовая... (*Пауза*). Ну, чаго ты апусьціў яе?

Галасы. Запішы мяне! Ну і я не адстану! Мяне! (*Нехта з грамады зацягвае*).

Ад веку мы спалі і нас разбудзілі,
Сказалі, што трэба рабіць,
Што трэба свабода, зямля чалавеку,
Што трэба зладзеяў пабіць...

(*Пераход*).

Паўстань пракляцьцем катаваны
Паўстань, хто з голаду век пух,
Бурліць наш розум ўзбунтаваны,
Няволі кліча рваць ланцуг!

Селянін. Браточки, і мяне! Узварухнулі вы маё

старое сэрца! Хоць можа дзеткі мае ня будуць пухнуць з голаду.

2 селянін. Эх, браточкі, каб музыкаў як!

Галасы. Музыкаў! Музыкаў! Дык тут-жа му- хінцы! Даеш музыкаў.

Корбут (*выцірае лоб*). Усяго запісалася 40 ча- лавек. Можна аформляць колгас!

Галас. Брава! Брава! (*Пачынаюць граць музыкі, першымі пайшлі танцаваць полечку селянін з ся- лянкаю, Востры з Ганнаю, а потым, што далей, то болей далучаліся прысутныя.*

Селянін (*танцуючы*).

Гэй, ты, кумка, ня журыся,
Танцуй, танцуй, весяліся...

Сялянка (*танцуючы*).

Дый ты кумок праварней,
Досыць нам ужо марнець!..

Войстры (*танцуючы*).

Барджэй, барджэй ты, Ганулька,
Барджэй, сонейка маё...

Ганна (*танцуючы*).

Досыць гора гараваць,
Пойдзем волюшку шукаць!..

Галасы. Пойдзем! Будзем будаваць новае жыцьцё! Пойдзем! (*Канчаюць танцаваць, пачына- юць сьпяваць песьні*).

Сялянка (*прыглядаецца*). А божачка-ж мой,
гарыць!

Галасы. Гарыць! Гарыць! Рыгорава кузня!
Войстры. Ня Рыгорава, а наша колектыўная!
(*Усе пабеглі ў дзверы*).

Корбут (*бяжыць*). Сволачы! Няйначай, кулакі.
Сталевіч. Гэтым ня спыніць ім таго магутнага
ўздыму асноўнае масы нашага сялянства! Пера-
мога за намі! (*Пабег*).

ЗАСЛОНА.

АБРАЗОК ЧАЦЬВЕРТЫ

Хата Варыгі. Поўны покут абразоў. Добрая мэбля. Грамафон.
На сьцяне паяўнічая стрэльба. На сцэне Варыга, Мар'яна.

Варыга (*куруць люльку*). Вось немач! Вось на-
пасць!

Мар'яна. А ты, бацька, не паддавайся!

Варыга. І то праўда: або жыць, або памерці.

Убягае Сымоніха.

Сымоніха. Кумка, кумок!..

Варыга. Ну, што?

Мар'яна. А кумка мая, хутчэй...

Сымоніха. А кумок, а мой ты саколк...

Варыга (*крычыць*). Ды што ты звар'яцела, ці
якое ліха... Кажы, што здарылася?

Сымоніха. Ідуць...

Варыга. Чаго-ж ты маўчыш? (*Захваляваўся,
бегае, перакручвае абразы*). Троцкі?—ня ў модзе.
Бухарын?—прызнаў памылку. Рыкаў?—таксама. Фу
ты, усе за адно! Давай лепей гэтага галоўнага. (*Пе-
ракручвае партрэт Сталіна*).

Сымоніха. Хто-ж гэта?

Варыга. Гэта іхні самы галоўны.

Мар'яна. Не спадзяваюся на яго, лепей вось на гэтага, на бога саваофа...

Варыга. Давядзецца. *(Перакручвае)*. Але-ж му-сьць і гэты ня вывядзе...

Мар'яна. Будзем мець надзею. *(Хрысьціцца)*.

Сымоніха. Кажуць, учора пастанавілі ліквідаваць...

Уваходзяць Войстры, Корбут, Сталевіч і яшчэ некалькі чалавек колгасьнікаў.

Востры. Так. *(Пауза)*. Дык мы, значыцца, пры-йшлі раскулачыць вас. *(Пауза)*. Здаецца ў вас быў рэвольвэр?

Варыга. Не, ня было.

Войстры. Глядзеце, калі знойдзем, будзе горш. *(Дастае з кішэні пратакол, чытае)*. „Слухалі: аб ліквідацыі кулацтва як клясы. Пастанавілі: Агульны сход колгасьнікаў аднагалосна ўхваліў раскулачыць усіх кулакоў, якія жывуць на тэрыторыі колгасу, перадаўшы іхнюю ўсю маемасьць у непадзельны фонд колгасу, а кулакоў, Варыгу Аўдзея *(запнуўся)* і іншых, выслаць з Беларусі як соцыяльна ненадзейных“. *(Мар'яна і Сымоніха пачынаюць плакаць)*.

Убягае Гнойка.

Варыга *(маргае Гнойку)*. Прыйшлі, браце, рабаваць...

Войстры. Не рабаваць, а ўзяць нарабаванае...

Гнойка *(хітра)*. Рабаваць. *(Выхватвае нож і кідаецца на Войстрага)*.

Войстры *(адабраўшы нож)*. Ах ты сволач!
Падкулачнік! *(Да колгаснікаў)*. Адвядзеце яго!
(Выводзяць).

Гнойка. Каго вы бярэце?—мяне? Таго, які ўсе жыцьцё... *(Вывялі)*.

Войстры. Ну, таварышы, бярыся за работу.
(Колгаснік) пачынаюць складаць мэблю ў адзін кут. Частка выйшла з хаты. Чуваць крык Гнойкі).

Варыга. Дык, значыцца, не рабаваць?

Корбут. Не, толькі ліквідаваць як клясу... Знацца, і вас за адно як прадстаўніка гэтае клясы...
(Пауза). Каб не разводзілі тут контррэволюцыю...

Варыга. Ага, ага... *(Ідзе задам, хватае паляўнічую стрэльбу)*. Жывым ня здамся!.. *(Хоча страляць)*. Гэта, значыцца і будзе бальшавіцкая вясна?..
(Пауза). А для мяне, дык восень!.. *(Войстры кідаецца пад ногі, стрэл)*.

Войстры *(схпіўся за руку)*. Сволач!

Корбут. Ах ты, кулацкая морда! *(Пачынае біць, з двара бягуць колгаснікі, нясуць розныя рэчы, накідваюцца на Варыгу)*.

Сталевіч. Таварышы! Таварышы! Ня трэба! Лепей зьвязаць!

Галасы. Бі яго! Досыць нашу кроў смактаў!
Бі яго!

Убягае Ганна.

Ганна *(дзікім голасам)*. А Рыгорка мой, саколік... Забілі!.. Рыгорка!..

Войстры. Ды не, яшчэ живу... і буду жыць!..
(Ганна перавязвае руку).

Колгасьнік. Глядзі ты, колькі добра, а гэта ўсё ў хляве было...

Корбут. Трэба ўсё сьпісаць. *(Пачынае перапісваць рэчы).*

Убягае калгасьнік з рэвольвэрам.

Колгасьнік. Глядзеце! Глядзеце! Наган знайшоў!

Сталевіч. Ну, прыдзеца вас, грамадзянін Варыга, зараз-жа накіраваць, куды сьлед... *(Мар'яна з Сымоніхай пачынаюць яшчэ галасьней плакаць).*

Корбут Ды перастаньце вы пішчаць.

Убягае Вяснвы.

Вяснвы. Таварышы! Таварышы! У вёсцы зьявіліся нейкія незнаёмыя.

Сталевіч. Трэба зараз-жа зрабіць заставу... Яны найначай сюды прыдуць... *(Варыга хвалюецца. Колгасьнікі хваляюцца хто дзе).* А я там у сенцах. *(Да колгасьніка).* Ну, а ты чаго трусіш?.. Не прападзём!..

Корбут *(да Варыгі).* А вы сядзеце, бо калі што, дык проста ў лоб...

Варыга. Добра.

Праз некаторы час уваходзіць незнаёмы, усё накідаюцца на яго, страляніна.

Корбут. Рукі ўверх!

Вяснвы. Вы хто?

Незнаёмы. Я брыгадзір з Менску, прыслалі ў ваша распараджэньне...

Вясновы (*сьмяецца*). Тады выбачай... Думалі..
Ды мала хто шляецца...

Незнаёмы (*хітра*). У цябе, таварыш Вясновы,
непарадкаў многа...

Вясновы. Якія непарадкі? Дзе непарадкі?

Незнаёмы. Ды хіба можна трымаць чалавека
зв'язаным...

Вясновы. Калі-ж ён...

Незнаёмы (*рашуча*). Зараз-жа разв'язаць. (*Пау-
за*). А вас прыдзеца перадаць у контрольную
камісію... (*Разв'язваюць (Варыгу)*).

Уваходзіць Сталевіч.

Корбут (*да Сталевіча*). А да нас яшчэ з Менс-
ку прыслалі...

Сталевіч (*разглядае*). Нешта незнаёмы...

Незнаёмы (*кладзе руку ў кішэню*). Дык пазна-
ёміся...

Сталевіч (*выхватвае рэвольвэр*). Рукі ўверх
(*Варыга ўцякае, за ім бягуць некалькі чалавек*).

Незнаёмы. Сталевіч! Кінь бузіць!

Сталевіч. Абшукаць!

Незнаёмы (*памкнуўся бегчы, у гэты час Вя-
сновы з Корбутам накідваюцца на яго*). Гм...

Сталевіч (*дастае з кішэні незнаёмага рэволь-
вэр*). Ты хто?

Незнаёмы. Усё той-жа.

Сталевіч. Дакуманты?

Незнаёмы. Няма.

Сталевіч. Арыштаваць! (Пауза). Ды распра-
неце яго... (Пачынаюць распранаць).

Незнаёмы (хваляюецца). Так, так.

Вядуць Варыгу.

Сталевіч. Папаўся. (Да Корбута). Разуйце
яго, ды лепей пагледзеце..

Корбут (разглядае). Ёсьць! Ёсьць! (Дастае
паперку, дае Сталевічу).

Сталевіч (бегла чытае). Тэкс! Папаўся, га-
лубчык! (Да ўсіх). Польскі шпіён-тэрарысты...

Галасы. Ах ты, сволач! Прадажная шкура!
У мяшок яго дыў ў палонку!

Сталевіч. Пачакайце! Пачакайце! Трэба ўсіх
накіраваць у раён! (Да ўсіх). Хто са мной? Трэба
адвесьці як паноў... Ха-ха-ха!

Галасы. Я паеду! Я паеду! І мяне вазьмі!

Сталевіч (да арыштаваных). Марш! Досыць
жыць трутнямі, досыць смактаваць чужую кроў!..
Ну, ну, кумік, весялей!.. Не перашкаджайце беднаце
будавацца! Не перашкаджайце будаваць новае
жыцьцё! (Выводзяць ўсіх).

ЗАСЛОНА.

АБРАЗОК ПЯТЫ

Чырвоны куток колгасу. Портрэты Леніна і Сталіна. Плякаты. На сцэне Сталевіч, Яноўская, Корбут і Войстры.

Сталевіч (*канчае апрацоўку насыценнае газеты, весела*). Ну, вось і газета гатова! Вось бачыце, што значыцца працаваць колектывам!

Яноўская. Так і нішто сабе вышла. (*Разглядаюць, потым вывешваюць на сцэну*).

Войстры (*голосна чытае*). „Кулацкія падпывалы“. Ха-ха-ха! Ну і лоўка!

Корбут (*голосна чытае*). „Воўк у авечай скуру“. Хто-ж гэта такі? Кулакоўскі (*працягвае чытаць*). „Грамадзянін Кулакоўскі пралез у колгас для таго каб знутры яго ўзарваць, але яму гэта не ўдалося зрабіць. Колгаснікі выкрылі гэтага ваўка ў авечай скуры і аднагалосна пастанавілі выключыць яго з колгасу бяз права паступленьня“.

Войстры. Правільна! Правільна!

Корбут. А лоўка нехта піша!

Сталевіч (*да Яноўскай*). А дзе-ж плякаты?

Яноўская (*раскручвае*). Вось яны. (*Пачынаюць прыбіваць да сцэны. У гэты час уваходзяць кол-*

гасьнікі, сяляне, сялянкі, хлопцы, дзяўчаты, усе накідаюцца на газету, чытаюць, сьмяюцца).

Колгасьнік (чытае па складох). „Плачуць па кулаку“... (Сьмех).

Галасы. Яшчэ і сколькі! Дзіва, што плачуць!

Колгасьнік (чытае). „Васіль Гнойка ніяк ня мож забыцца пра кулака Варыгу Аўдзея... Пасьля таго, як гэтага жываглота выслалі з Беларусі, дык Гнойка ходзіць, як апараны... Таварыш Гнойка, апомніся! Ты-ж бядняк і павінен быць з намі!“

Уваходзіць Вяснoвы, Гнойка, сяляне, сялянкі. Колгасьнік у другі раз перачытвае гэту нататку. Сьмех. Крыкі.

Гнойка (бяжыць, хоча сарваць газету, яго ня пускаюць). Адыдзі, брыда!.. Не дазволю, каб пра мяне пісаў розны смаркач!..

Корбут. Васіль! Кінь бузіць.

Сталевіч. Таварыш Гнойка, мы пішам не для таго, каб зрываць газеты, а для таго, каб такіх, як вы, выпраўляць... А выправіць вас можна...

Галасы. Не, нічога ня выйдзе!

Сталевіч. Чаму?

Корбут. А таму, што занадта ён пасябраваў з Аўдзеем... Вось цяпер і плача па ім...

Гнойка. Хто? Хто плача?

Корбут. Ты.

Гнойка (перадражнівае). Ты-ы...

Корбут. Эх, кінем гэта, ляпей будзем рабіць рэпэтыцыю!

Галасы. Давайце! Будзем! Давайце!

Гнойка. Ну, добра...

Сталевіч. Ды давайце, хлопцы! *(Гоман, крыкі, некаторыя выбягаюць за інструмэнтам, садзяцца, пачынае граць шумавы оркестр колгаснікаў. Іграюць больш вядомыя сьпевы. Вельмі пажадана, каб сыграць некалькі рэволюцыйных сьпеваў, як-та: „Марш Будзённага“, „Маладая гвардыя“ ды інш.).*

Гнойка *(кідае шапку)*. Браточкі мае! Я залез у балоту!.. Я ішоў па крывой дарозе!.. Зараз хачу выправіць сваю памылку!.. *(Да Войстрага)*. Рыгорка, браток, выбач мяне!.. *(Праз сьлёзы)*. Усё праз яе, праклятую, атраву гэтую!.. Цябе!.. *(Абхваціў Войстрага за шыю)*. Цябе, любага, таго, які ідзе проста... Хачу і я з табою. *(Да колгаснікаў)*. З вамі разам!..

Войстры. У чым-жа справа!..

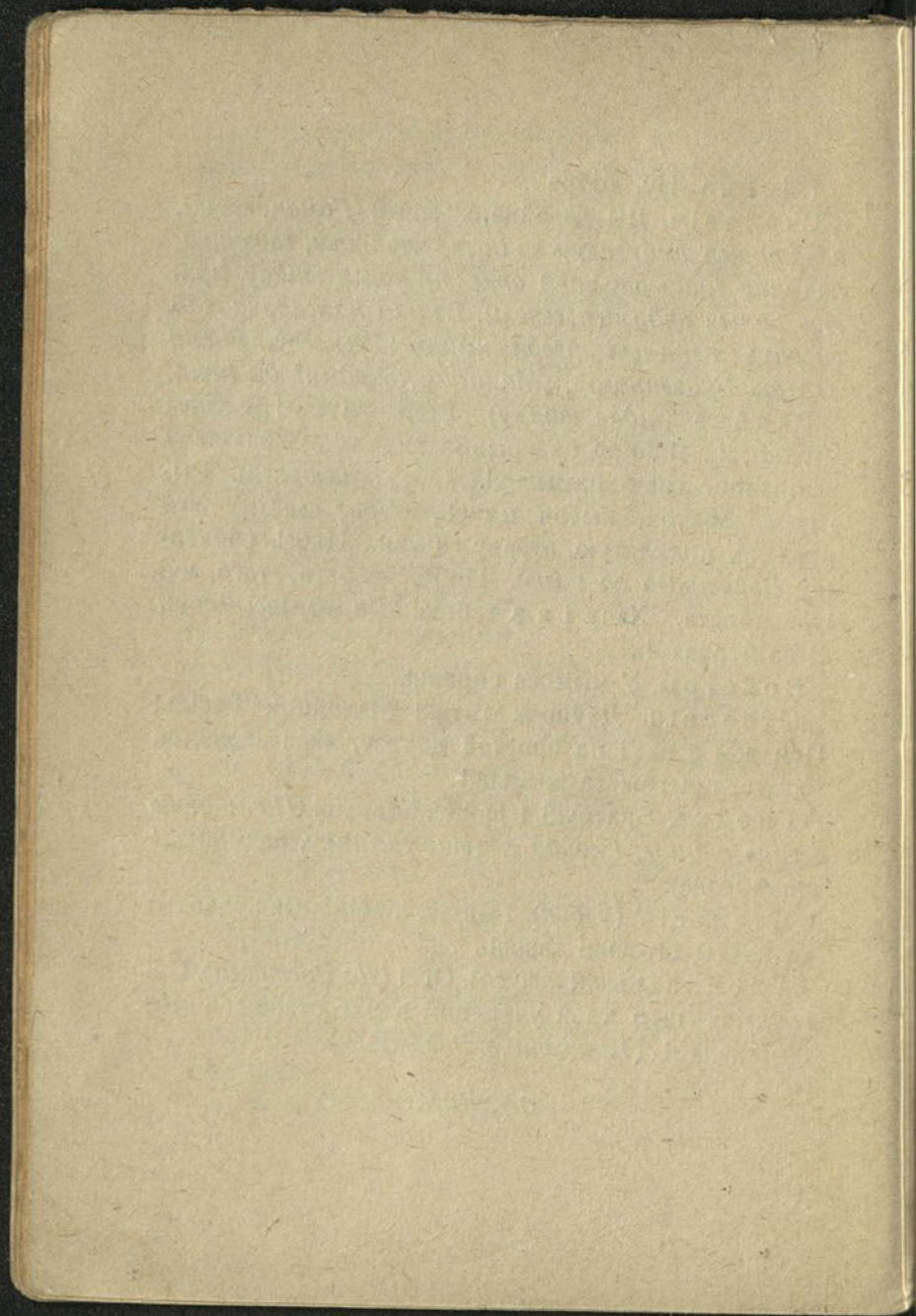
Сталевіч. Даўно-ж гэтак! Малайцом Васіль! Пойдзем з намі па простаў дарозе, якая вядзе, да новага, прыгожага жыцця!

Гнойка. Браточкі, іграйце, родныя! *(Пачынаюць іграць танцы, Гнойка хватае сялянку, пачынаюць танцаваць)*.

Сталевіч *(у бок)*. Та-а-ак, ліквідацыя кулацтва як клясы штосьці знача!..

Гнойка *(застанавіўся)*. Ого! *(Да Вострага)*. Паглядзіш, што твой учарашні вораг стане лепшым прыяцелем! *(Танцуюць з Войстрым)*.

ЗАСЛОНА.

+

a

Цена 35 кап.

1964

8000000274 1838

1452

Сол. с
1994 г.

930